

שאלה ע"ה הנה אמרו חז"ל (סנהדרין קה): בכל אדם מתקנה חוץ מבנו ובתלמידו, ויש לחקור האם סב מקנה בנכדו, דכי היכי דמצינו בני בנים הרי הם כבנים לגבי חיוב לימוד לבן בנו (יעו' קידושין ל). האם כן נימא דאין אדם מתקנה בבן בנו דבני בנים הרי הם כבנים?

שאלה ע"ה נהגו אינשי כאשר נשבר כלי בביתם ואמרים מזל טוב, יש לחקור מהיכן המקור להאי מילתא?

פתרון לחידודא- גיליון ל"ו חג השבועות

שאלה ס"ח הנה קי"ל (א"ח ס"ח ס"ט) קודם שמבכר להתעטף בציצית יענין בחוטי ציצית אם הם כשרים בכדי שלא יברך לבטלה, האם גם בשבתות וימים טובים יש לבדוק הציצית קודם התפלה?

שאלה ס"ט במג"א כתב (סי' תצ"ד) דנהגו להעמיד אילנות בביהכ"נ מטעם שאמרו בעצרת נידונין על פירות האילן, ויש לתמוה א"כ מ"ט לא מניחים בביהכ"נ אילנות של פירות, ושמים רק אילני סרק?

3

ס"ח הנה המג"א (סי' רע"ה סק"א) כתב דאפי' בשבת יבדוק הציצית, אולם במטה אפרים (סי' תקפ"ד ס"ד) כתב בדני ראש השנה כך: דאף מי שנוהג לבדוק אותם היינו הציצית בשבתות השנה וסומך על החזקה, ברה"י יש לדקדק יותר, ובאלף המגן (שם סק"ז) דאף בשאר שבתות השנה אין נכון להתעטף בלא בדיקה, והאריך בזה במאמר מרדכי (סי' ח' סק"ט), והמשינה ברורה (סי' ז' אות ג') בביאור הלכה (שם) הביא להלכה דמוטב לבדוק הציצית בער"ש ולהכניסם במקומם, ואזי לא יצטרך לבדוק בשבת, ויעו"ע בדעת תורה (סי' ח' אות ח') שהביא עוד כמה שיטות בזה.

ס"ט חקירה זאת ראיתי שחקר בשו"ת שיח יצחק (סי' רצ"ה) והביא שם כמה טעמים להאי מילתא, וחד מהם דאסור להוריד מאילני פירות לנוי רק לאכילה הותר, לכך לוקחים דווקא אילני סרק.

חמדת הדף

דף היומי- עירובין פו- צ

כדברי החת"ס להקל, אלא שכתב שיש בזה כמה מכשולות ושומר נפשו ירחק מהם.

דף פ"ו

האם גם על גבי מים יכולים לתקן צורת הפתח

אמת המים שהוא עוברת בחצר אין ממלאין הימנה בשבת - יעו' בשו"ת חת"ס (א"ח ס" פ"ו) שחקר אי מועיל תיקון צורת הפתח לאמת המים, או דנימא דכי היכא דאמרין (עירובין ו') דפתחא בקרן זזית לא עבדי אינשי הכי נמי על גבי מים לא עבדי אינשי תיקון צורת הפתח, והשיב דנראה לו דבני מים מתקנין צורת הפתח, דכמו כן מצונו דבונים פתח על גבי המים ויורדים בזה לתוך המים, וצוין דמצא להח"ס שבת (סי' שנו"י סק"ו) שכתב להדיא דבתוך המים לא אמרין פתח כלל, הרי מלשנו לדיק דדווקא בתוך המים בעומק לא בונים פתח, אולם על גבי המים בונים פתח, וא"כ יכול לתקן צורת פתח על המים, ויכול לטלטל על ידי זה.

האם מותר להסתפג במגבת בשבת אחרי המקוה

(ע"ב) ת"ר ג' דברים רבי חנינא בן עקיבא לאנשי טבריא וכו' ומסתפגין באלונתית- הנה ידועה שיטות הראשונים הא דהתירו להסתפג ולא חששו שמא יסחוט, דהר"ן (שבת קמז). הובא במג"א (סי' ש"א ס"ק נ"ח) דכיון דא"א לאדם סתם, לרחוץ ולא להסתפג הרי אי דאסרת להסתפג אסרת הרחיצה, והוה גזירה שאין הציבור יכולים לעמוד, ועוד טעם מצונו להאליה רבה (שם) שהביא מדברי ספר התרומה (סי' רמ"ד) והיראים (סי' רע"ד) דכיון שהמים מועטים הם ליכא בזה חשש סחיטה, ולפי דבריו כתבו פוסקים דנכון בשבת להסתפג במגבת גדולה דאם יקח קטנה הרי יש יותר חשש לסחיטה וכו', והגר"א (שם) כתב דטעם ההיתר הוא מחמת שאין אדם מקפיד על מימיו ולכך שרי, ובמ"ב (שם ס"ק קע"ג) נקט להלכה דמותר להסתפג אולם שיקח בגד שאין מקפיד על מימיו, והרי הוא כדברי הגר"א.

דף פ"ח

השופך מים לרה"י ויצא לרה"ר האם חייב

אבל שופך הוא לגג והמים יורדין לביב- והיינו שהתירו לשופך מים על אף שהוא שופך ברה"י ויצא לרה"ר דכיון דהם יוצאים מהווי פטור, ומכאן הקשה בשו"ת חולקת יואב (ח"ב סי' ז') על דברי הרא"ש (פ"א דשבת סי' ט"ו) דהמגלגל חבית ובדחיפה אחת נתגלגל חוץ ל"ד אמות חייב, ותי' דיש לומר דדברי הרא"ש יהיו דווקא באם זה יצא מכוחו, או שהיה מקום מדרון, ובכה"ג יובן לנא דבנת המהרי"ט (שבת יא) דבמקום מדרון הוי כזרק לרה"ר וחייב מה"ת, ובזה יובן דכאן הלא שופך המים אל הבור שהוא רה"ר, וליכא שום איסורא והא דמיא לרה"ר ממילא בא, ולאו מכוחו, ובשו"ת ארץ צבי (ח"ג שער הכללים כלל ה') הביא שם לענין אש משום חצו שמצא להדיא בשו"ע (סי' שנו"י ס"א) שהביא דהריטב"א כתב להדיא דהא דאמרו דאין חייב בשופך ברה"י אפי' שיוצא לרה"ר היינו דווקא אם בודאי אינו בא מכוחו, אולם כשהוא בא מכוחו, אסירי, הרי ממש כדברי החולקת יואב דרך כשאנו בא מכוחו וכו'.

דף פ"ו

ביאור דברי הגמ' רבי מכבד עשירים

רבי מכבד עשירים- מפורסמים דברי הגרעק"א בגליוני הש"ס שהביא בשם ליקוטי מהרי"ל ששמע מהמר"ם סג"ל דהסביר לדברי הגמ' הוא, דרבי שהיה בעצמו ג"כ עשיר, וחשש פן יכבדוהו והמנינו תורתו, לכן כיבד הוא עצמו העשירים, ששמנו ילמדו שאין להשתמש בכרתה של תורה בכדי להתגדל, ורק יכבדו אותו מחמת עשירות.

וראיתי בשם האדמו"ר מטאלא שליט"א שביאר: אמור רבי צדוק הכהן: ידוע שבני אדם יכולים להתנסות בשני נסיונות, נסיון הענין ונסיון העושר, קשה לעבוד את הבורא במצב של עוני, אבל גם קשה לעבוד את הבורא במצב של עושר, העשירות והמנינו שניהם מעבירים את האדם על דעתו ועל דעת קונו, איזה נסיון קשה יותר, הכריעה כבר התורה באמרה (כפר' האזינו) "וישמן ישרון ויבעט שמנת עבית כסית ויאה עניותא ליהודה".

ידועה אמרתו החריפה של רבי ישראל סלנטר ז"ל על הפסוק: "אשרי שא-ל יעקב בעזרו שברו על ה' אלוקיו". אמור ר' ישראל: מאושר הוא האדם שגם כאשר הוא במצב שקל יעקב בעזרו, זאת אומרת: גם כשהוא מצליח בחיים בכל זאת שברו על ה' אלוקיו, הוא בוטח בהקב"ה, ולא בוטח בעושרו ובעושרו דיו, משום שדברך כלל כאשר הבן אדם מצליח, הוא זוקף זאת לזכותו והוא מאבד את מדת הביטחון בהקב"ה, עכ"פ נסיון העושר קשה יותר מנסיון העוני.

רבי הקדוש עמד בנסיון העושר, כפי שהגמ' בכתובות מספרת: שבשעת פטירתו אמר: שלא נהנה מן העושר? אמר ר' ישראל: מאושר הוא האדם שגם כאשר הוא במצב שקל יעקב בעזרו, זאת אומרת: גם כשהוא מצליח בחיים בכל זאת שברו על ה' אלוקיו, הוא בוטח בהקב"ה, ולא בוטח בעושרו ובעושרו דיו, משום שדברך כלל כאשר הבן אדם מצליח, הוא זוקף זאת לזכותו והוא מאבד את מדת הביטחון בהקב"ה, עכ"פ נסיון העושר קשה יותר מנסיון העוני.

פתיחת וסגירת גגון בשבת

(ע"ב) **הכל מודים שאין עושין אוהל ארעי בשבת**- נחלקו הפוסקים הדין בגגון העושין לצל או מפני הגשם, הנפתח וסגר אי מותר לפותחו ולסגורו בשבת, דהוי אהל ארעי, **דבשעה"ת** (סי' ש"א סק"ב) הביא בשם **הנה"ב** (א"ח מהד"ת סי' ז') דאסור, וכן נקט לדגא **החיד"א** (בברכ"י סי' שט"ו), אולם **מורגא ורבנא החת"ס** (א"ח סי' ע"ב) הוכיח מדברי הירושלמי דכל בנין לשעה העשוי לסתור לא מקרי בנין, וסיים שם בדבריו דודאי מדאורייתא ליכא איסורא אלא אפי' מדרבנן קרוב לומר דליכא איסורא, ולכן זהו דאי דמותר לומר לערכים שפיתח זה, אולם בשו"ת **שואל ומשיב** (מהד"ג ח"ב סי' מ"ב) חלק בזה ע"ד החת"ס, והמהרש"ם נקט

דין הוא דיותן עליו עול מלכות. (זרוע ימין- להחיד"א)

ב- הביאור הוא, דהנה יש לחדש ולומר, דאדם שהוא בעל תורה ויוצא מפעם לפעם לפרקמטיא, אי דינו הוא ככל ת"ח שפטור מהמס דכל זמן שלא יצא לגמרי מעסק התורה, הרי הוא כת"ח הפטור מעול המס של המלכות, וכן הדין נמי במי שעד עתה היה עובד לפרנסתו, ועתה מתיישב באהל תורה, אי אפי' לכל עסקיו שעשה מקודם, ג"כ אי"צ לשלם מס מכאן ולהבא, ובה מדויק הלשון "מעבירין" ממנו עול מלכות, דאפי' מה ששילם עד עתה, מכאן ולהבא לא יצא, וכן ההיפך נמי שישא מלימוד התורה, אי אפי' עסקיו שעשה בזמן היותו ת"ח שהיה פטור ממס, מכאן ולהבא הרי הוא בכי יתן, וזהו "נותנין" עליו עול מלכות. (לב חיים)

משנה ז'- רבי אלעזר איש ברתותא אמר תן לו משלו שאתה ושלך שלו, וכן בדוד הוא אמר כי ממך הכל ומידך נתנו לו.

א- יבואר, במאי דאמרו (קידושין ל- נדה לא). שלשה שותפים באדם והקב"ה נתן הנשמה בגוף האדם, אולם בראות האדם דגם חלק אביו ואמו של הקב"ה ידע דלא כלום משלו והכל מאת יתברך, וזהו תן לו משלו מחלק הנשמה האלוהית שנתן לו, ולא זו בלבד אלא אתה ושלך היינו גם כן, ואם החלקים שהם שלך הכל שלו הוא. (מחמדי התורה)

ב- עוד יבואר, בענין הצדקה שיחשוב האדם בנתינתו שגם מה שהוא נותן לאו מדליה כלום ואפי' שהוא עשיר כל זה לא נתן לו כי אם עיד"ו יחלק לצדקה, ואי"ה הריא עושר שמור לרעתו, וכך מצוין ח"מ (סי' רמ"ו ס"ד) הכותב בצוואתו כל נכסיו מתנה לאחד מבניו לא עשאו אלא אפסטרופא, וירש כשאר אחיו, כמ"כ כשהקב"ה משפיע עושר לאדם אינו עליו אלא כאפסטרופוס, וזהו הביאור כשאתה נותן צדקה אתה נותן משלו היינו משל הקב"ה. (מחמדי התורה)

ג- ועוד יש לבאר, למאי דפסק האגודה (הובא בבאה"ט א"ח סי' קנ"א ס"ק ה') דאם המוצא מציאה בבית הכנסת זכה בה, ולא אמרין דהקדש ביהכ"נ בזה בקנין חצר, אולם מי שרוצה לתת נדבה לבן לביהכ"נ טוב הוא עושה, וזהו תן לו משלו דווקא בהקדש אולם לא בביהכ"נ, ומ"מ אלא רוצה אתה לתתה נדבת לבך הביא, מטעם שאתה ושלך שלו הוא. (הגר"ח פאלאג'י)

(עד משנה ד' ביארנו בגליון ל"ג פרשת אחרי קדושים)

משנה ד'- רבי שמעון אמר שלשה שאכלו על שולחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה כאילו אכלו מזבחי מתים שנאמר וכו', אבל שלשה שאכלו על שולחן אחד ואמרו עליו ד"ת כאילו אכלו משולחנו של מקום.

א- ביאור בזה הבעש"ט ה'ק' עפ"י הידוע דהרבה פעמים נשמת האדם מתגלגל בתוך האוכל, וע"י האכילה והברכה של האוכל נתקן הנשמה, ובה הדברי תורה מחייה נשמת המת שהיה מגולגל בזה האוכל, אבל אם לא אמר עליו ד"ת הרי הוא כזוכב את המת ומשליך אותו לדומם, וזהו הרי כאילו אכלו מזבחי מתים, היינו שזבח את המת כנ"ל. (מקור מים חיים)

ב- הנראה בזה, שבנקדים לדקדק הלשון על "שולחן אחד", ולא אמרו "עליו" דברי תורה, והול"ל שלשה שאכלו ולא אמרו דברי תורה, אלא יש לומר דמכאן ראייה לדברי רש"י והרע"ב והתו"ט דכוונת דברי תורה הוא ברכת המזון, דבזה יצאים ידי חובת ד"ת, ולא כקושיית התוס' חדשים שהקשה וכי ברשיעי עסקינן דאין מברכים בברכה"מ, ומהלשון שישבו על שולחן אחד דרך בכה"ג יש חיוב ברכת המזון לכאורה ראייה לדבריהם דקאי על ברכת המזון, ולכיוון המשנה (ברכות פ' שלשה שאכלו) שלשה שאכלו כאחת חייבין לזמן. (מחמדי התורה)

משנה ה'

רבי נחוניא בן הקנה אמר כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ וכל הפורק ממנו עול תורה נותנין עליו עול מלכות ועול דרך ארץ.

א- יש לפרש, במאי שכבר חקרו האחרונים היאך אנו נהנים בעוה"ז, הא יעקב ועשיו חלקו בנשמה, ועשיו לקח העוה"ז ויעקב עוה"ז, ויש בזה כ"י תירוץ, **האחד** דלולי התורה מחזיר הקב"ה את העולם לתורה וכו', והרי הלומד כמציל מזוה"ל ים והרי אלו שלו, **והשני** למאי דקי"ל האחין שחלקו ויצא עליהם שט"ח בטלה מחלוקת, וכיון שישא עליהם שט"ח של ברית בין הבתרים בטלה מחלוקת.

ולכך העוסק בתורה, מראה בזה שאנו נהנים מהעוה"ז ע"י קנין התורה, ואין לעשיו שום טענה דהרי אנו מצילים מזוה"ל ים, א"כ דינא להעביר מעליו עול מלכות וכו', דכל העולם שייך לנו ואין אנו מלכות עליו, שום דבר, אולם הפורק מעול תורה, אי נצטרך לטעם דיצא עליהם שט"ח בטלה מחלוקת,